

Abstrakt

Právo domorodých národů v Latinské Americe k půdě

Pro mnohé domorodé národy a jejich kultury je typický jejich kolektivní, duchovní vztah k půdě, který přechází z generace na generaci. Domorodé národy na svých územích mnohdy závisí nejen ekonomicky, ale také svou kulturně. Právě s půdou však souvisí také rozsáhlé porušování jejich lidských práv. Tradiční území domorodých národů jsou často zabírána a ekosystémy, které k těmto územím patří, jsou narušovány. To vede k zásahu do tradičního způsobu života těchto národů a k vymizení jejich původních kultur. Od osmdesátých let minulého století však domorodé národy postupně posilují své postavení, a to i na mezinárodněprávní úrovni. V roce 1989 byla přijata Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 169, Úmluva o domorodých a kmenových národech v nezávislých zemích. Tato Úmluva zakotvila podstatně vyšší standardy ochrany práv domorodých národů k jejich územím. Zejména opustila patriarchální přístup starší Úmluvy, která se tomuto tématu věnuje – Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 107, Úmluvy o ochraně a integraci domorodého a ostatního kmenového a polokmenového obyvatelstva v nezávislých zemích. Úmluva č. 169 navíc označuje domorodé národy za „národy“ a nikoli za „obyvatelstvo“, jak tomu bylo u její starší verze. Tato Úmluva tak otevřela dveře dalším mezinárodním instrumentům, které práva domorodých národů posouvají zase o krok dál. Jedná se především o Deklaraci OSN o právech domorodých národů z roku 2007 a také Americkou deklaraci o právech domorodých národů z roku 2016. Tyto instrumenty již uznávají – ačkoli v omezené míře – také právo domorodých národů na sebeurčení. Toto právo sice dle mezinárodního práva náleží všem národům, ale domorodým národům bylo ještě donedávna upíráno. Přijetí Americké deklarace o právech domorodých národů vypovídá o zásadním odhodlání Latinské Ameriky zvýšit úroveň ochrany práv domorodých národů k jejich územím. O tomto trendu vypovídá také judikatura Interamerického soudu pro lidská práva za posledních dvacet let. V roce 2001 vydal tento soud první rozhodnutí zabývající se vlastnickým právem domorodých národů k půdě. Bylo to v případě *Mayagna (Sumo) Awas Tingni proti Nicaragui*. Soud v rozsudku vyložil článek 21 Americké úmluvy o ochraně lidských práv zakotvující právo na ochranu soukromého vlastnictví. Rozhodl, že tento článek poskytuje ochranu rovněž kolektivnímu vlastnictví typickému pro domorodé národy. Z judikatury soudu v současné době vyplývá již celá řada dalších práv, jež se z vlastnického práva odvíjí. Státy mají povinnost uznat tradiční držbu půdy

domorodými národy za vlastnický titul. Dle *Saramaka proti Surinamu* navíc pod vlastnické právo k půdě spadají rovněž přírodní zdroje, které domorodý národ tradičně užívá. V případě *Yakye Axa proti Paraguayi* Inter-americký soud řešil kolizi nároků domorodých národů a soukromého vlastnického práva. V nejnovějším rozhodnutí, v případě *Asociación Lhaka Honhat proti Argentině*, pak Soud shledal porušení práva na vodu, dostatečnou výživu, účastnit se kulturního života a na zdravé životní prostředí jako důsledek porušení právě práva na ochranu vlastnictví půdy domorodých národů.